

Chování lze charakterizovat jako souhrn činností jednotlivce, jež jsou patrné zvnějšku a vyjadřují reakce organismu na vnější nebo vnitřní podněty. Sociální chování je chování, při kterém jedinec bere v úvahu existenci jiných sociálních subjektů a současně toto chování má pro jiné osoby určitý význam. Chování podmiňuje lidská psychika a zároveň je výsledkem působení řady sociálních jevů. V následujícím článku je pozornost věnována hlavním normativním systémům, které ovlivňují chování vojáků jako specifického sociálního útvaru resp. profesní skupiny, jejich vzájemnému vztahu a vazbám.

Od okamžiku zahájení formování prvních lidských společenství se vytvářejí mechanismy směřující k usměrnění, koordinaci a kontrole lidského chování. V lidských pospolitostech se stále dostávají do vzájemných vazeb potřeby a zájmy jednotlivců a sociálních útvarů (společnosti, společenství nebo sociálních skupin) a kromě vztahů spolupráce a soutěže vzniká i velký počet rozporů, které vedou ke konfrontacím a konfliktům. Aby společnost jako celek mohla řádně fungovat a jednotliví lidé ve společnosti mohli nerušeně v klidu a pořádku žít a zároveň uspokojovat své materiální a kulturní potřeby, je nezbytné, aby ve společnosti byl udržován potřebný rovnovážný stav. Proto je třeba chování lidí unifikovat. Smyslem unifikace je uspokojení potřeb co neširšího okruhu sociálních subjektů, předvídání vzájemné reakce v sociální interakci a posouzení a hodnocení sociálního chování všech sociálních subjektů v rámci daného sociálního útvaru (společnosti, společenství nebo sociální skupiny). Souhrny podobného jednání (sociální uniformity) se ve společnosti mohou vytvářet na základě působení tří činitelů:

- ❑ přirozené uniformity – podobné vnější podmínky vyvolávají podobné účinky (např. působení demografických, geografických, ekologických faktorů vyvolává podobné způsoby chování),
- ❑ imitativní uniformity – napodobování jiných jedinců a sociálních skupin (např. ve způsobech oblékání, životního stylu),
- ❑ vynucované uniformity – na základě ukládání závazných vzorců chování sociálním subjektům zvnějšku s cílem dosáhnout sociálně koordinovaného chování jedinců a určitého sociálního řádu ve společnosti.

Vynucované uniformity jsou výsledkem snahy sociálních útvarů (společnosti, společenství nebo sociálních skupin) o institucionalizaci sociálního chování. Institucionalizací sociálního chování se rozumí uspořádanost sociálního chování dle standardizovaných závazných vzorů chování, které sociální útvar (společnost, společenství nebo sociální skupina) přijímá a prosazuje. Institucionalizace chování představuje vytváření relativně stabilních, sociálně integrovaných a referenčním sociálním útvarem (společností, společenstvím nebo sociální skupinou) uznaných forem chování, jejichž respektování a dodržování je potvrzováno sociálním sankcemi. V procesu institucionalizace chování se tak vytváří a krystalizuje normativní řád sociálního útvaru. Každý sociální útvar je založen na určitém normativním řádu jako souboru formálně stanovených nebo spontánně vzniklých pravidel chování – norem předepisujících určité chování.

Z hlediska působícího normativního řádu určitého sociálního útvaru se chování subjektů tohoto sociálního útvaru rozděluje na

1. **Institucionalizované** – chování v souladu se stanoveným normativním řádem daného společenství, označované za řádné, sociálně uznané, sociálně schválené, správné apod.
2. **Neinstitucionalizované** – chování v oblastech, které nejsou upravovány normativním řádem daného společenství.
3. **Deviantní** – chování odchylovající se od normativního řádu daného společenství, jde o chování sociálně neschvalované a někdy i výslovně zakazované a státním donucením postižitelné.

Obecně řečeno je tedy sociální funkcí institucionalizace sociálního chování vyloučení sociálně neschvalovaného chování, omezení sociálně konfliktního chování a omezení sociálně neobvyklého chování.

Jádrem institucionalizace sociálního chování je normativní řád. **Normativní řád** je tvořen dvěma prvky – normami a normativními očekáváními určitého jednání vyplývajících z normy.

Norma, ať už je jakákoliv, je v nejširším slova smyslu vyjádřením toho, co být má, je to tedy vzor chování pro opakující se situace mezilidských vztahů.

Normu lze chápat ve třech významových odstínech :

1. Norma je to, co je obvyklé, osvědčené (zdůraznění normy jako petrifikace zkušeností a racionálnosti, chování, které se osvědčilo se stává normou).
2. Norma je to, co je přípustné (důraz na normativní stránku).
3. Norma je to, co je správné a žádoucí (promítnutí hodnotícího aspektu).

Vztahy mezi lidmi upravuje celá řada paralelně působících normativních systémů. Jde o systém norem právních, morálních, náboženských, zvykových, politických, estetických, ale i norem technických, jazykových, ekonomických atd.

Právní normy jsou obecná pravidla chování, která jsou vyjádřena ve zvláštní stanovené nebo uznané formě a jejichž zachování je vynutitelné státní mocí. Pro právní normy jsou charakteristické tři znaky :

- obecná závaznost (právní norma se vztahuje na všechny případy a subjekty stejného druhu a neurčitého počtu, chování pouze nedoporučuje, ale stanoví nutnost se určitým způsobem chovat),
- zvláštní forma (právní norma se vyskytuje pouze v pramenech práva),
- možnost uplatnění státního donucení (pro případ porušení právních norem jsou v právních normách stanoveny sankce a v případě porušení jsou realizovány).

Morální normy hodnotí sociální jednání jako morální, resp. nemorální nebo mravné, resp. nemravné zejména podle bipolárních kritérií dobra a zla, spravedlnosti a nespravedlnosti, čestnosti a nečestnosti, chvalitebnosti a potupnosti. Základními mechanismy působení morálky jsou veřejné mínění (v podobě schválení či odsouzení určitého chování) a vnitřní přesvědčení jednotlivce o tom, co je dobré, spravedlivé, čestné, chvalitebné.

Náboženské normy rozdělují chování na zbožné a hříšné. Určují poměr člověka k Bohu, tj. vykazují metafyzické obsahy. Autorita náboženských norem je založena na vnitřním subjektivním přesvědčení.

Zvykové normy se opírají o dlouhodobé tradiční dodržování ve společnosti, chování rozdělují na slušné a neslušné, tomu kdo nezachová určitý zvyk se nepřiznává rovnost ve společenských vztazích (do zvykových norem lze zařadit např. zdvořilostní normy).

Politické normy jsou stanovy politických stran, zájmových organizací, politických hnutí. Vypovídají o jejich organizačním uspořádání, zajišťování součinnosti jednotlivých prvků a částí, o hospodaření a o projevech navenek.

Estetické normy jako normy posuzující krásné a ošklivé, vkusné a nevkusné.

Normativní pluralita s sebou přináší i různé vazby a vztahy mezi jednotlivými normativními soubory. Předmětem článku je posouzení vztahu jednotlivým souborům norem a zdůraznění jejich vzájemné provázanosti z pohledu vojáka ozbrojených sil České republiky.

Právní normy

Základním a integrujícím normativním souborem moderní společnosti je systém právních norem. Právní normy plní ve společnosti nezastupitelnou úlohu pro udržování sociálního pořádku, pro propůjčení legitimacy výkonu veřejných funkcí, pro vymezení práv a povinností v sociální interakci, pro usnadnění kooperativního jednání, pro řešení konfliktů ve společenských vztazích a jejich prevenci a pro stanovení vzoru chování hodného následování.

Zdrojem právních norem jsou tzv. prameny práva.

Pramenem práva jsou:

□ **právní předpisy**

- a) ústavní zákony,
- b) zákony, zákonná opatření Senátu (Senát je přijímá v případě, že dojde k rozpuštění Poslanecké sněmovny, ve věcech které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona),
- c) nařízení vlády,
- d) vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a České národní banky,
- e) obecně závazné vyhlášky obcí, obecně závazné vyhlášky krajů, nařízení obcí, nařízení krajů,

□ **mezinárodní smlouvy** – vyhlášené, k jejichž ratifikaci dal souhlas parlament a jimiž je Česká republika vázána (stanoví-li něco jiného než zákon, použijí se ony),

□ **obyčejje**, pokud na ně odkazuje právní předpis nebo mezinárodní smlouva podle čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Ústava) – tj. smlouva vyhlášená, k jejíž ratifikaci dal souhlas Parlament a jíž je ČR vázána),

□ **nálezy Ústavního soudu**, kterými se ruší zákony nebo jejich jednotlivá ustanovení pro rozpor s ústavním pořádkem nebo kterými se ruší jiné právní předpisy nebo jejich jednotlivá ustanovení pro rozpor s ústavním pořádkem nebo zákonem – ústavní soud se označuje při této své činnosti jako negativní zákonodárce.

Právní řád je uspořádán hierarchicky. Právní normy se liší tzv. právní silou. Právní síla je vlastnost právní normy, která se projevuje tak, že právní norma nižší právní síly musí být v souladu s právní normou vyšší právní síly a právní norma může být změněna nebo zrušena jen právní normou stejné nebo vyšší právní síly. Nejvyšší právní sílu mají normy ústavních zákonů,

mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy, zákonů příp. zákonných opatření. Ústavní zákony, zákony příp. zákonná opatření se označují jako **původní právní předpisy**. Nižší právní sílu než původní právní předpisy mají tzv. odvozené právní předpisy (odvozené od původních).

Odvozené právní předpisy jsou nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů nebo České národní banky. Odvozené právní předpisy jsou vydávány jen na základě zmocnění. V případě nařízení vlády je zmocnění obsaženo přímo v čl. 78 Ústavy: „K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení.“ Jde o tzv. generální zmocnění, které vyjadřuje, že je vláda bez dalšího oprávněna vydat k provedení jakéhokoliv zákona nařízení. Podmínkou ovšem je, že nepřekročí meze tohoto zákona. V případě vyhlášek ministerstev, jiných ústředních správních úřadů nebo České národní banky je situace jiná, neboť se k provedení určitého zákona se vyžaduje vždy konkrétní zmocnění - (čl. 79 odst. 3 Ústavy: „Ministerstva, jiné správní úřady mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.“).

Aby tedy mohly ministerstvo, jiný ústřední správní úřad nebo Česká národní banka vydat vyhlášku k určitému zákonu, je nutné, aby v zákoně bylo přímo uvedeno, že konkrétní vyhláška má být vydána. Kromě výše uvedených právních předpisů, které mají celorepublikovou působnost, existují i právní předpisy, jejichž působnost je omezena teritoriálně. Jde o obecně závazné vyhlášky obcí, obecně závazné vyhlášky krajů, nařízení obcí a nařízení krajů. V případě nařízení obcí a nařízení krajů jde o odvozené právní předpisy, které jsou vydávány na základě konkrétního zákonného zmocnění (viz čl. 79 Ústavy: „Orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.“). Obecně závazné vyhlášky obcí a obecně závazné vyhlášky krajů jsou naproti tomu původní právní předpisy (viz čl. 104 Ústavy: „Zastupitelstva obcí a krajů mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky.“).

U právních předpisů se rozlišují dva pojmy, a to platnost a účinnost. **Platnost právního předpisu** znamená, že právní předpis je součástí platného právního řádu, byl náležitým způsobem publikován, právní předpisy nižší právní síly s ním musí být v souladu a může být zrušen nebo změněn jen předepsaným způsobem, ale ještě nezavazuje své adresáty a není způsobilý vyvolávat účinky sledované jeho tvůrcem. Ústavní zákony, zákony příp. zákonná opatření, nařízení vlády a vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a České národní banky **nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů**. Dnem vyhlášení je den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů, uvedený v jejím záhlaví.

Podmínkou platnosti obecně závazné vyhlášky obce a nařízení obce je také vyhlášení. Vyhlášení se provede tak, že se obecně závazná vyhláška obce nebo nařízení obce vyvěsí na úřední desce obecního úřadu po dobu 15 dnů. Dnem vyhlášení obecně závazné vyhlášky obce nebo nařízení obce je první den jejího vyvěšení na úřední desce. Kromě toho může obec uveřejnit obecně závaznou vyhlášku obce nebo nařízení obce způsobem v místě obvyklým. Obecně závazné vyhlášky kraje a nařízení kraje nabývají platnosti dnem vyhlášení ve Věstníku právních předpisů kraje.

Dnem vyhlášení obecně závazné vyhlášky kraje nebo nařízení kraje je den rozeslání příslušné částky Věstníku právních předpisů kraje, který musí být uveden v jejím záhlaví. Účinnost jakéhokoliv právního předpisu znamená, že právní předpis už zavazuje své adresáty a je způsobilý vyvolávat účinky sledované jeho tvůrcem. Pokud není stanovena účinnost pozdější, **nabývají** ústavní zákony, zákony, zákonná opatření, nařízení vlády a vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a České národní banky **účinnosti patnáctým**

dnem po vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení. U právních předpisů s lokální působností je to tak, že pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají obecně závazné vyhlášky obce a nařízení obce účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení.

Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení. Obecně závazné vyhlášky kraje a nařízení kraje nabývají účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení ve Věstníku právních předpisů kraje, pokud v nich není stanoven pozdější počátek účinnosti. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti obecně závazné vyhlášky kraje nebo nařízení kraje, nejdříve však dnem vyhlášení. Dřívější počátek účinnosti musí být v obecně závazné vyhlášce kraje nebo nařízení kraje uveden. V těchto případech se obecně závazná vyhláška kraje nebo nařízení kraje zveřejní též na úřední desce krajského úřadu a na úředních deskách obecních úřadů obcí, kterých se dotýká, a v hromadných informačních prostředcích.

V právním řádu sice není nikde výslovně stanoveno, ale v praxi se uplatňuje pravidlo *ignorantia iuris neminem excusat* (neznalost práva nikoho neomlouvá). Toto pravidlo vyplývá z obecné závaznosti právních norem. Znalost právních norem není vázána na jejich skutečnou znalost, nýbrž na skutečnost, že právní norma se stala platnou a účinnou, což předpokládá její veřejné vyhlášení tak, aby každý měl možnost se s právní normou seznámit.

Povinnost vojáků dodržovat právní normy je obsažena v nejobecnější rovině už v Ústavě, která Českou republiku charakterizuje jako demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Povinnost dodržovat právní předpisy je přímo obsažena také v **zákoně č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení** a o některých právních poměrech vojáků v záloze, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze), a v **zákoně č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o vojácích z povolání). V zákoně o vojácích z povolání je navíc výslovně stanovena povinnost dodržovat mezinárodní právo válečné a humanitární a mezinárodní smlouvy.

Morální normy

Spolu s normami právními je nejvýznamnějším souborem norem upravujících lidské chování soubor norem morálních. Právní předpisy, upravující postavení vojáka neobsahují přímý odkaz na morální normy. S existencí morálních norem ale počítá **RMO č. 54/2002** Věstníku Ministerstva obrany, který obsahuje **Kodex etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné**.

Podstatou kodexu je to, že každý voják má ctít tradiční vojenské hodnoty, kterými jsou odpovědnost a smysl pro povinnost, obětavost, odvaha, věrnost a čest. Kodex etiky vojáka musí být vodítkem pro každého vojáka při každém jeho jednání. Účelem kodexu je podporovat žádoucí chování vojáků tak, aby svědomitě a řádně konali službu podle svých sil, znalostí a schopností. Obecný odkaz na morální normy se také objevuje v **čl. 86, části „Vojenská zdvořilost a chování vojáků“** Základního řádu ozbrojených sil České republiky, ve znění 1. a 2. doplňku (dále jen Zákl- 1) podle kterého vojáci musí být příkladem vzorného chování, vysoké kulturnosti v jednání, skromnosti a sebeovládání. Musí dodržovat požadavky občanské morálky a jsou povinni důstojně se chovat ve vojenských objektech a na veřejnosti.

Povinnost dodržovat morální normy je implicitně stanovena v zákonné povinnosti dodržovat vojenské předpisy a plnit rozkazy nadřízených (zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze), resp. důsledně a přesně plnit úkoly, které mu ukládají rozkazy nadřízených a při výkonu služby dodržovat rozkazy nadřízených (zákon o vojácích z povolání).

Morální normy s osobní působností vztahující se na vojáky doplňují a podporují právo, usilujíc o to, aby mohli vojáci řádně plnit všechny úkoly, které podle právních norem plnit mají. Dodržování morálních norem směřuje k tomu, aby byly vyloučeny takové formy a způsoby chování, které jsou nepřijatelné, neboť ohrožují samotnou existenci ozbrojených sil, zpochybňují základní principy, na nichž jsou postaveny a narušují základní sociální vazby a vztahy mezi vojáky.

Náboženské normy

Náboženský normativní systém hraje ve společnosti takovou roli, jaké je postavení náboženství ve veřejném životě toho kterého státu.

Česká republika je podle čl. 2 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, dále jen Listina) stát, který je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání. Důležitost náboženského vyznání pro osobní život člověka ale podtrhuje Listina, oddíl „Základní lidská práva a svobody“, čl. 15 a 16, podle kterých je zaručena svoboda náboženského vyznání a každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání a každý má právo svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu. Výkon tohoto základního lidského práva lze ale omezit. Předpokladem ovšem je, že se tak stane zákonem a půjde o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

V praxi se někdy mohou normy náboženské dostat do rozporu s povinnostmi vojáka. Potencionální konflikt upravují právní předpisy na dvou místech. Voják může svobodně projevat své náboženství nebo víru v době osobního volna, nebrání-li tomu povinnosti, které vyplývají z výkonu vojenské činné služby. Na základě zákona o vojácích z povolání voják nesmí pořádat náboženské obřady a bohoslužby a účastnit se jich, brání-li tomu důležitý zájem služby, nekoná-li službu duchovního.

Zdvořilostní normy

Pro vojáky je velmi důležitý i vnější formální projev lidských vztahů, a to zdvořilost. Význam zdvořilosti je zdůrazněn tím, že ji zákony zahrnují mezi základní povinnosti vojáků. Podle zákona o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze má voják za základní povinnost uloženo mimo jiné zachovávat pravidla vojenské zdvořilosti.

Zákon o vojácích z povolání zařazuje také mezi základní povinnosti vojáků povinnost **dodržovat pravidla služební zdvořilosti a chovat se i mimo službu tak, aby neohrozil vážnost a důvěryhodnost ozbrojených sil**. Pravidla vojenské zdvořilosti při vzájemném styku jsou

konkretizována v Zákl-1, části „Vojenská zdvořilost a chování vojáků“, čl. 83-86. Prakticky se jedná o vzájemné vykání při služebním jednání, způsob uvádění vojenských hodností, oslovení a zdravení.

Politické normy

Podle čl. 5 Ústavy je politický systém České republiky založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Listina doplňuje tuto charakteristiku právního státu o to, že garantuje v rámci politických práv právo občanů zakládat politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich. Výkon tohoto práva lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých. Listina navíc požaduje, aby zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání umožňovaly a ochraňovaly svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti. Jednotlivec se může v politickém systému projevat celou řadou vstupů, které odpovídají míře jeho ingerence. Může být pouze objektem politiky, ale i členem zájmové organizace, členem politické strany či dokonce politickým činitelem, profesionálním politikem nebo politickým vůdcem.

Zákonné omezení pro vojáky představuje zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze podle kterého voják nesmí po dobu výkonu vojenské činné služby vyvíjet činnost ve prospěch politických stran a politických hnutí ani pořádat politická shromáždění a vykonávat politickou agitaci ve vojenských objektech a při činnosti ozbrojených sil mimo vojenské objekty.

Rovněž zákon o vojácích z povolání přináší omezení shromažďovacího a sdružovacího práva. Voják podle tohoto zákona nesmí ve vojenských objektech pořádat politická shromáždění ani provádět politickou agitaci a nesmí být členem politické strany, politického hnutí a odborové organizace.

Estetické normy

Normativní soubor, který v obecné rovině reguluje sociální jednání spíše okrajově, ale v ozbrojených silách plní svou úlohu, je soubor norem estetických. Propojení norem estetických a právních přináší jak zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, ve kterém je zakotvena povinnost nosit vojenský stejnokroj, vojenské odznaky a jinou předepsanou výstroj; výjimku z povinnosti nosit vojenský stejnokroj může vojákovi povolit služební orgán, tak i zákon o vojácích z povolání, který stanovuje povinnost vojáka nosit při výkonu služby předepsaný stejnokroj; výjimky stanoví služební orgán.

Náležitosti vojenského stejnokroje a jeho nošení upravuje **vyhláška M0 č. 257/1999 Sb.**, kterou se stanoví zobrazení vojenského znaku, národního rozlišovacího znaku a znaku Hradní stráže, způsob označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže. Vedle explicitních právních povinností se problematikou este-

tiky zabývá i **Zákl-1**, který estetické normy začleňuje do části „Vojenský stejnokroj“, čl. 581 a části „Udržování čistoty, pořádku a hygieny“, čl. 592. Prakticky se jedná o péči o čistotu stejnokroje a jeho udržování v dobrém stavu, způsob používání a nošení stejnokrojových součástek a doplňků, úpravu vlasů a vousů a používání osobních věcí.

Dodržování takto formulovaných estetických norem směřuje mimo jiné k tomu, aby nebyl narušen vnější vzhled vojáků ve vojenském stejnokroji.

Závěr

Pochopení složení jednotlivých normativních systémů, jejich vztahu a vazeb mezi sebou, slouží správnému plnění všech úkolů, které právní normy v právním státě, kterým Česká republika je, ukládají ozbrojeným silám České republiky. Ozbrojené síly by měly být apolitickým, stabilním, spolehlivým, výkonným a profesionálním celkem, jejichž vojáci důsledně plní povinnosti, které jim právní normy ukládají, k plnění povinností přistupují odpovědně, obětavě, odvážně a čestně, mezi sebou zachovávají zdvořilost a navenek působí kultivovaně.

Literatura:

HARVÁNEK, J. a kol. *Právní teorie*. Iuridica Brunensia 1995.

VEČEŘA, M., URBANOVÁ, M. *Základy sociologie práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1997.

KNAPP, V. *Občanské právo hmotné*, díl I., Obecná část, Praha: Codex, 1997.

KROUPA, J. a kol. *Politologie*, Brno: Masarykova univerzita, 1993.

Aliance kdysi vyhlásila takový závazek, že v misích bude nasazeno kolem osmi procent vojáků národních armád. My se k tomuto číslu v zásadě blížíme. Přesto jsme byli ale jedni z prvních, kdo odpověděli na výzvu navýšit počty v Afghánistánu. I když to bylo v té první reakci jen o deset lidí, tak se jednalo o kompaktní jednotku zaměřenou na ochranu proti chemickým, biologickým a radioaktivním zbraním. Tím se zvýšily schopnosti ISAF v této oblasti o sto procent. Jednotky v Afghánistánu totiž doposud takovouto schopnost vůbec nemají. Nikdo přitom neřekl, že tím skončí naše přemýšlení nad tím, jak se zapojit do této operace, aby její tíha nebyla jen na několika členských zemích. Úspěch ISAF bude totiž úspěchem celé Aliance včetně České republiky. V sázce je přitom strašně moc. Včetně kredibility, a to jak naší, tak i Aliance.

*Mgr. Štefan Füle,
český velvyslanec při NATO,
Transformace myšlení
A report 25-26/2006*